

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม 2545

เหตุใดประชาชนจึงไม่ควรเชื่อนายกรัฐมนตรี ?

รังสรรค์ หนองพินธุ์

บทความนี้เขียนขึ้นตามหลักวิชา แต่ถ้าเจ็อบด้วยดุลพินิจ วิจาร์ณญาณส่วนบุคคล และอคติ ก็เป็นเรื่องช่วยมิได้ ในเมื่อผู้เขียนเป็นปุถุชนผู้มีกิเลส ตัณหา และราคะ นายกรัฐมนตรีที่กล่าวถึงในบทความนี้มีได้ระบุงะจะจงว่าเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศใด หากแต่เป็นการกล่าวถึงนายกรัฐมนตรีโดยทั่วไป

ตามหลักวิชาของสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก นายกรัฐมนตรีเป็นคนเห็นแก่ได้ อาดัม สมิท (Adam Smith) พรมาจารย์ของวิชาเศรษฐศาสตร์กล่าวถึงมนุษย์ว่ามี Animal Spirit หากกล่าวโดยใช้ศัพท์วิชาการสมัยใหม่ นายกรัฐมนตรีต้องการแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุด (Utility Maximization)

ประชาชนก็เป็นสัตว์เศรษฐกิจและมีความเห็นแก่ได้ไม่แตกต่างจากนายกรัฐมนตรี หากเชื่ออาดัม สมิท Animal Spirit ผังอยู่ในจิตวิญญาณของประชาชนไม่แตกต่างจากที่ผังอยู่ในตัวนายกรัฐมนตรี เพียงแต่ผังรากต้นลึกแตกต่างกัน

เมื่อชนชั้นปกครองซึ่งรวมนายกรัฐมนตรีเป็นสัตว์เศรษฐกิจ ในอีกด้านหนึ่ง ประชาชนซึ่งอยู่ใต้การปกครองก็เป็นสัตว์เศรษฐกิจ อะไรจะเกิดขึ้นในสังคมเมื่อสมาชิกทุกคนล้วนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ และต่างเห็นแก่ได้ด้วยกันทั้งสิ้น

ในสังคมประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยมีกฎกติกาที่ควบคุมและกำกับประพฤติกกรรมอันเกิดจากความเห็นแก่ได้ของสมาชิกในสังคม สังคมแต่ละสังคมมีจารีต ธรรมเนียม ประเพณี และข้อแม้ ที่ช่วยจัดระเบียบสังคมเพื่อสถาปนาศานติสุขในสังคมนั้น สถาบันในสังคมนี้อาจสร้างสมานฉันท์และความศรัทธาในหมู่สมาชิก ซึ่งช่วยลดความไร้ระเบียบอันเกิดจากความเห็นแก่ได้ของมนุษย์ได้ในระดับหนึ่ง กระนั้นก็ตาม ความไม่เชื่อถือ ความไม่ศรัทธา และความไม่ไว้วางใจในหมู่สมาชิกในสังคมยังคงดำรงอยู่

ชนชั้นปกครองที่ชาญฉลาดต้องไม่ไว้ใจประชาชน ในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ผู้นำชนเผ่า กษัตริย์ ประธานาธิบดี และนายกรัฐมนตรีจำนวนมากหลายถูกประชาชนโค่นล้มอำนาจ นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง ถึงจะไม่ชาญฉลาด หากมีเพียงความเฉลียว ย่อมต้องตระหนักถึงความเป็นอนิจจังของอำนาจ มิควรคาดหวังว่า จะสามารถอยู่ในอำนาจยาวนานถึง 12 ปี 8 ปี หรือแม้แต่ 4 ปี เมื่อไรก็ตามที่นายกรัฐมนตรีเปล่งมธุรสวาจาว่าด้วยความคงทนของอำนาจ ประชาชนต้องสำเหนียก ว่า นายกรัฐมนตรีของตนเป็นผู้นำที่บ้าอำนาจ อันพึงระมัดระวังอย่างยิ่ง

เมื่อประชาชนเป็นหอกข้างแคร่ของนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีพึงดำเนินการให้หอกนั้นไร้คม วิธีการที่ใช้ได้ผลแต่โบราณกาลก็แต่โดยการดำเนินนโยบายที่ได้คะแนนนิยมทางการเมือง ผู้นำบางคนมีความจริงใจในการเอื้อสุขแก่ทวยราษฎร์ บางคนดำเนินนโยบายการผลิตบริการความสุขแก่ประชาชนแต่เพียงกระพี้ หากแต่เนื้อแท้ให้ความสุขเฉพาะแต่นายกรัฐมนตรีและบริวาร ความไม่สมบูรณ์ของสารสนเทศทำให้นายกรัฐมนตรีประเภทนี้ครองอำนาจได้ยาวนาน

ความไม่สมบูรณ์ของสารสนเทศ รวมทั้งลักษณะความไร้สมมาตรของสารสนเทศ นับเป็นเหตุผลสำคัญที่ประชาชนสมควรเชื่อนายกรัฐมนตรี ชนชั้นปกครองซึ่งรวมนายกรัฐมนตรีมักจะมีบริหารราชการแผ่นดินด้วยความไม่โปร่งใส บางครั้งอำพรางและบิดเบือนข้อมูล หากประชาชนหลงเชื่อ ก็จะตกสู่กับดักแห่งอวิชาได้โดยง่าย ผู้นำหลายประเทศนิยมเดินทางเยือนประเทศพันธมิตรเมื่อขึ้นสู่อำนาจใหม่ ๆ การเดินทางเช่นนี้ นอกจากเป็นการกระชับสัมพันธ์ไมตรีแล้ว ยังเป็นการขยายตลาดสินค้าออกในยุคสมัยที่ตลาดเป็นใหญ่ในมนุษย์พิภพอีกด้วย ผู้นำบางประเทศถือโอกาสเจรจาธุรกิจส่วนบุคคลในการกระชับสัมพันธ์ไมตรีเช่นนี้ด้วย นับเป็นปฏิบัติการที่ก่อให้เกิด Economies of Scope โดยแท้

ประชาชนสมควรเชื่อนายกรัฐมนตรี เพราะนายกรัฐมนตรีที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจอาจใช้อำนาจไปในทางที่ก่อผลประโยชน์ของตนเอง มิใช่ความสุขของประชาชน ประชาชนที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจจะต้องกดดันให้นายกรัฐมนตรีดำเนินนโยบายเพื่อความสุขของประชาชน มิใช่ก่อผลประโยชน์ของนายกรัฐมนตรี เพราะความสุขของประชาชนเป็นความสุขของแผ่นดิน

ประชาชนสมควรเชื่อนายกรัฐมนตรี เพราะนายกรัฐมนตรีอาจเป็นนักสร้างภาพซึ่งมิตรมรดกต่อพื้นฐานแห่งความเป็นจริง นายกรัฐมนตรีหลายต่อหลายคนนิยมสร้างภาพเศรษฐกิจอันสดใสในอนาคต เพื่อให้ประชาชนหลงลืมความทุกข์และปัญหาในปัจจุบัน นายกรัฐมนตรีบางคนนิยมอ้างหลักวิชาเพื่อให้ประชาชนหลงเข้าใจว่าได้ Philosopher-King มาเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งที่หลักวิชาที่

อ้างล้วนเป็นหลักวิชาจอมปลอม นายกรัฐมนตรีบางคนชอบคุยไม้ แต่การคุยไม้จะเป็นศิลปะการปกครองประเทศอันยอดเยี่ยมก็ต่อเมื่อการคุยไม้นั้นไม่เกินกว่าระดับอุดมภาพ หากการคุยไม้ไม่ได้มีมากจนเกินไป ประชาชนอาจหลงภูมิใจในตัวนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีผลต่อความคงทนแห่งอำนาจ เมื่อไรก็ตามที่การคุยไม้เกินกว่าระดับอุดมภาพ จนประชาชนเริ่มรู้สึกว่ สิ่งที่นายกรัฐมนตรีคุยนั้นเป็นเรื่องไม้ แทนที่การคุยไม้จะเพิ่มพูนศรัทธา กลับบั่นทอนศรัทธาของประชาชนที่มีต่อนายกรัฐมนตรี

การคุยไม้มีส่วนที่คล้ายคลึงและแตกต่างจากการโกหก ในด้านหนึ่ง การคุยไม้เหมือนกับการโกหกในข้อที่เป็นการกล่าวถึงสิ่งที่ไม่เป็นความจริง ต่างแต่ขนาดของความไม่เป็นความจริงเท่านั้น หากการคุยไม้มีมากจนเกินไป การคุยไม้ย่อมเลื่อนตำแหน่งเข้าใกล้การโกหก ในอีกด้านหนึ่ง สังคมมนุษย์โดยทั่วไป รวมทั้งคำสอนของศาสนาต่างๆ ถือว่า การโกหกเป็นประพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรม แต่การคุยไม้อาจเป็นประพฤติกรรมที่พอยอมรับได้ในเชิงจริยธรรม

ในทางการเมือง ประชาชนในประเทศต่างๆ มีความคาดหวังเกี่ยวกับบรรทัดฐานด้านจริยธรรมของผู้บริหารทางการเมือง การลงโทษผู้นำที่โกหกประชาชนมีตัวอย่างให้เห็นในประวัติศาสตร์ ดังกรณีประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน แห่งสหรัฐอเมริกา แต่ตัวอย่างเช่นนี้มีอยู่ไม่มาก ส่วนสำคัญเป็นเพราะประชาชนจับมิได้ไล่มีทัน เนื่องจากความไม่สมบูรณ์และความไร้สมมาตรของสารสนเทศนั่นเอง

ประชาชนสมควรเชื่อการชี้แนะของนายกรัฐมนตรี เพราะนายกรัฐมนตรีในฐานะสัตว์เศรษฐกิจอาจมีเจตนาส่วนบุคคลซ่อนเร้น หรือมิฉะนั้นอิทธิพลของนายกรัฐมนตรีอาจทำให้มีการชี้แนะผิด

ประชาชนควรจะต้องตั้งข้อกังขานายกรัฐมนตรีที่ออกมาชี้แนะตลาดหลักทรัพย์และตลาดปริวรรตเงินตราว่า นายกรัฐมนตรีมีผลประโยชน์ส่วนบุคคลจากการซื้อขายหลักทรัพย์และจากการซื้อขายเงินตราต่างประเทศหรือไม่

ประชาชนควรจะต้องตั้งข้อกังขาเกี่ยวกับความสามารถของนายกรัฐมนตรีในการให้คำแนะนำเศรษฐกิจ ในเบื้องต้น นายกรัฐมนตรีมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับศาสตร์แห่งการพยากรณ์มากนักน้อยเพียงใด คำพยากรณ์เศรษฐกิจในอดีตของนายกรัฐมนตรีถูกต้องแม่นยำหรือไม่

เชื่อนายกรัฐมนตรีโดยไม่ตั้งข้อกังขา อาจลุ่มจมนได้

เลือกนายกรัฐมนตรีผิด อาจคิดจนตัวตายได้เช่นกัน